

tis», sense lenició, i trobant-ne una nova prova en l'etimologia de *elhargun* 'viuda' com a resultat del privatiu *ex-lagun*, proposava jo: «otra palabra con *lh* constante es *zalbi* 'cucharón', 'cuchara'. Ahora bien, esto recuerda notablement el cat. *sàssola* 'achicador de barca ---', it. *sàssola/sèssola*, prov. *sasso* (< *sàssola*). Es vocablo que ha dado mucho que hacer a los romanistas: las etimologías, aunque muy trabajadas de Schuchardt, MLWagner, Alessio y Kahane son todas evidentemente imposibles --- Ahora bien, a *sàssola* correspondería en bearnés **sasle* según la fonética de este idioma, y desde aquí llegaríamos a vco. *zalbe-a* > *zalb-a*, con una evolución semejante a la de *elhargun*; hay también vizc. *zalu* 'cucharón'. No descarto del todo la posibilidad de que el vocablo sea una voz catalano-occitana de origen prerromano (propagada desde allí hacia el Mediterráneo) y enlazada con este vocablo vasco ---».

No en diré gaire més, mentre els bascolegs bascos no opinin (tres en la nova ed. de la *Fon Hist Vca* de Mitchelena, que és posterior i força ampliada). Aclarim que en bastants parlars bearnesos la *s* implosiva sona com una aspiració. En fer crisi en llengua d'oc els proparoxítons, realment era d'esperar que si hi havia el mot, en el bearnés-gascó de Baiona i costa landesa, *sàssola* es contragués en **sasle*. Si no tenim notícia de l'existència del mot en l'occità atlàntic pot ser perquè el germanisme francès *el(s)cope* se li ha superposat, o per la manca d'informació sobre terminologia nàutica gascona.

Sigui com vulgui, sabem del cert que aquest mot va propagar-se cap a l'Atlàntic. No sols ho hem vist en el Marroc, sinó que el sabem a Galícia (on certament no és autòcton car altrament hauria caigut la -l- intervocàlica): el Supl del dicc. gallec de RdzGonzález porta *sásula* «achicador» com a usat a Muros i *sásora* a Cangas (sentit semblant, veg.). I més enllà degué arribar fins delà la Gironda, car el Sachs-Villatte porta «*sessse*: écope» com a dialectalisme del Poitou.

Quant al basc, notem que no seria aquest l'única romanalla en aquest tema, car des del romànic antic degué entrar-hi COCHLEAR en la forma *goilare* «cuchara, cuiller», que Azkue i Lhande registren com a baix-navarrès i Landucci com a alabès antic, també hi ha *koilara* a Biscaia, i *kolara/kolira* en basc-francès (Lhande). No em meravellaria que una gent de gran pesca com la meitat de Bascònia, després de fer-se seu el nom romànic de la *sàssola* en edat ja antiga, l'apliquessin a d'altres menes de llosa més casolanes, ells que havien de cuinar dins la nau, en les llargues expedicions fins a Islàndia i Terranova; els pescadors posen la seva pesca en una *sàssola*: «hem fet una *sàssolada* de gamba» emp. (AlcM).

Penso, doncs, en el basc *zali/zalu*; mot que, abans, segons el pròleg d'Azkue (p. XIX) només significava «cucharón» i avui, per neologisme, se li ha atribuït de més a més el sentit de «cuchara». Arbelaitz pretén que «cuchara de hierro» (format amb *burrún* 'ferro') es diu *burrúnzali* en els dialectes (literaris) biscaï, guipuscoà i labortà (no en el suletí), però reconeix que també

significa «cucharón»; potser també facilità el trànsit semàntic la formació de diminutius *zalínko* i *zalitxo* «cucharilla»; i quant a *zal(h)i*, cf. *zalbu* «cucharón» en el biscaï d'Orozko (Azkue). Avui sembla que el sentit de *zal(h)i* és «cucharón» a Biscaia, Guip., Roncal i Alta i B. Navarra, «cuchara» en aquests dos dialectes i no sé si en el Lapurdi. En fi notem que l'assimilació d'aquest mot foraster pogué ser facilitada per l'adjectiu que significa «prompte, leste, agile, rapide» i sona *zálbe* a Zuberoa, *zalbu* a Lapurdi, *zauli* en altnav. etc. (Mitxelena, *Fon.*, pp. 107, 130, 198), el qual sí que ha de ser pur euskera.

D'un derivat basc **zalbikε* (com el citat *zalínko*) deu venir *salikε* que recullen Moureau, trad. «cuiller-à-pot», a La Teste, i l'ALGc com a nom de la llossa, en el mapa «louché» (iv, 1300) a Biganòs, de badia o «bassin» d'Arcachon-La Teste, costa de la Gironda: hagué de ser un manlleu ja antic, rossegat fins allà pels pescadors i mariners bascos; i *salbi* recull també com a nom de la «louché» en el basc extrem-Nord de Labastide-Clairence. Detalls que reforcen encara un poc més el caràcter antic del mot basc, i la sensació de la seva importància en aquest problema d'etimologia marina. I tot plegat (no oblidant l'epigràfic SASSULA) ens deixa contra l'etimologia romànica un escrúpol: si, en lloc de ser en basc un manlleu del romànic, no és continuació directa d'un *SASSLE del substrat pre-romà, que d'altra banda donés el romànic *sàssola*; sigui del vague substrat proto-mediterrani, sigui un mot ibero-basc que, heretat pel català, vagi ser difós per totes les costes del Mare Nostrum, com hem pogut comprovar que ho fou des del català a les Llípari, a Sardenya i al Magreb, gràcies a la importància medieval de la nostra indústria pesquera, i a la marxa triomfal de les esquadres i hosts catalanes sota els dos Rogers per Sicília, Gerba, Sud d'Itàlia fins a Constantinoble. Cf. SALABRE

DERIV.: *Sassolada* (supra)

¹ Petrocchi dona *sàssola*, i també l'altre, però mal accentuat *sessòla*, demostrant-ne poc coneixement, ço que ja lliga. — ² No regatejo l'extensió del dialectalisme en *é* Encara que sigui en les accs. secundàries, no nàutiques, *sèssula* figura en el sentit de 'pala' en un punt de l'Emília (479) segons el mapa 253 de l'AIS; «pala da grano» en dos punts del Vènet (352, 362), mapa 1480; «cassetta sotto la tramoggia» a Òtranto, m. 253; «mento» en un de Sicília (485), m. 115. Amb aquests sentits secundaris també es pot ampliar l'àrea de la *á*: *sàssola* s'aplica a un moixó que mou rítmicament la cua, la cuereta, en un punt del Friül (326), m. 497, i a Erto *šásola* (ZRPb xvi, 342), si bé hi ha *cassola* en un del ladí dolomític (32) (cf. Jud, *VRom.* i, 157), que em sembla degut a contaminació d'un derivat de CAUDA.

³ Wartburg, que no s'ha vist amb cor de donar-nos opinió sobre l'origen del prov. *sanso*, el coneix prou bé, com ho mostra en la nota 8 de la p. 53a del FEW en atribuir a «*sanso*: écope» la responsabilitat del canvi d'un fr. *sossoire* en *sansoïro* que troba a Marsella i a Ais de Pr.; el sentit aquí queda lluny,